

Warszawa, dnia 29 stycznia 2014 r.

BL-112-1-RPO/14

INFORMACJA PRAWNA
DOTYCZĄCA PROBLEMU KORZYSTANIA PRZEZ KURATORÓW SĄDOWYCH
Z PRAWA DO OBRONY W POSTPOWANIU DYSCYPLINARNYM

I. Obowiązujący stan prawny

Przedmiotem niniejszej Informacji jest problem dostrzeżony przez Rzecznika Praw Obywatelskich, sprowadzający się do ograniczenia zawartego w art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.). Zgodnie z postanowieniem wyżej powołanego przepisu, w postępowaniu, którego celem jest pociągnięcie kuratora do odpowiedzialności dyscyplinarnej w związku z naruszeniem obowiązków służbowych (art. 52 ust. 1), obwiniony może ustanowić obrońcę jedynie spośród kuratorów zawodowych.

Przytoczona regulacja determinuje prawo do tzw. obrony formalnej, która wraz z obroną materialną, rozumianą jako prawo do przytaczania okoliczności i przedstawiania wszelkich dowodów świadczących na korzyść danej osoby, składa się na gwarancję poręczoną w art. 42 ust. 2 zdanie pierwsze Konstytucji. Jakkolwiek bowiem wskazany wzorzec konstytucyjny stanowi wprost o prawie do obrony we wszystkich stadiach postępowania karnego, to zarówno w doktrynie prawa, jak i w orzecznictwie konstytucyjnym przyjmuje się, że standard ten (podobnie zresztą jak np. zasada domniemania niewinności) odnosi się również do innych postępowań o charakterze represyjnym, w tym m.in. właśnie do postępowań porządkowych i dyscyplinarnych, przewidzianych w poszczególnych pragmatykach służbowych.

II. Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich

Ograniczenie podmiotowe wynikające z art. 60 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych jest, zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, analogiczne do tego, które funkcjonowało na gruncie art. 89 ust. 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701). Mianowicie: przepis ten stanowił, że obwiniony może ustanowić obrońcę tylko spośród pracowników mianowanych Najwyższej Izby Kontroli. Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2008 r. (sygn. akt K 33/07) Trybunał Konstytucyjny przesądził jednak, że art. 89 ust. 5 ustawy o NIK w zakresie, w jakim umożliwia osobie obwinionej wybór obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym wyłącznie spośród pracowników mianowanych Najwyższej Izby Kontroli, jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Trybunał podzielił w tym przypadku pogląd, że zawężenie kręgu osób, które mogą reprezentować pracownika mianowanego Najwyższej Izby Kontroli w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu dyscyplinarnym, za ledwie do pozostałych pracowników mianowanych, za to z pominięciem profesjonalnych pełnomocników, narusza zasadę proporcjonalności i może negatywnie rzutować na efektywne wykonywanie prawa do obrony. Co więcej: ograniczenie tego typu nie znajdowało – w opinii sądu konstytucyjnego – żadnego uzasadnienia. Nade wszystko zakwestionowane rozwiązanie nie mogło być usprawiedliwione koniecznością zachowania poufności postępowania, gdyż na mocy stosownych przepisów adwokaci oraz radcowie prawni zobowiązani są do zachowania tajemnicy zawodowej także po ustaniu stosunku pełnomocnictwa.

Uznając zatem, że przedstawione argumenty znajdują zastosowanie także w odniesieniu do uregulowania z art. 60 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie prac legislacyjnych, które doprowadziłyby do nowelizacji ustawy o kuratorach sądowych w przedmiotowym zakresie.¹⁾ W udzielonej

---

¹⁾ Wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane w tej sprawie sygnalizowały jednocześnie problem niekonstytucyjności art. 27 ust. 1 pkt 4 ustawy o kuratorach sądowych, jako że umożliwiał on rozwiązanie stosunku pracy z kuratorem zawodowym, w drodze wypowiedzenia, w razie nabycia prawa do emerytury, a tym samym miał charakter dyskryminacyjny w stosunku do kuratorów – kobiet, które wcześniej niż mężczyźni wykonujący zawód kuratora osiągały wiek uprawniający do nabycia świadczeń emerytalnych. Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich w tej mierze również odwoływało się do wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 33/07, na mocy której obalone zostało domniemanie zgodności z ustawą zasadniczą art. 93 ust. 2 pkt 1 ustawy o NIK, tj. przepisu obejmującego identyczną podstawę rozwiązania stosunku pracy. Niemniej ten ostatni przepis został uchylony wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z podwyższeniem wieku emerytalnego (Dz. U. poz. 1544), co pozwala stwierdzić, iż postulat Rzecznika odnoszący się do tej kwestii został zrealizowany.

odpowiedzi Minister przychylił się do sformułowanych zarzutów i poinformował o zamiarze zainicjowania procesu ustawodawczego.

III. Toczące się prace legislacyjne

Mimo że Minister Sprawiedliwości podtrzymał swoje stanowisko także w późniejszej korespondencji z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, jak dotąd nie wpłynął do Sejmu projekt ustawy, która zakładałaby nadanie nowego brzmienia art. 60 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych. W Ministerstwie Sprawiedliwości uruchomiona została natomiast procedura, której celem jest opracowanie kompleksowej nowelizacji wymienionej powyżej ustawy. Projekt założeń projektu ustawy nowelizującej (datowany na 31 grudnia 2013 r. i znajdujący się obecnie na etapie uzgodnień) przewiduje przyznanie kuratorom prawa do ustanawiania w toczących się przeciwko nim postępowaniach dyscyplinarnych obrońcy „również spośród adwokatów”.

IV. Projekt rozwiązań ustawowych

Mając to wszystko na względzie, wypada podnieść, iż propozycja zmiany art. 60 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych ujęta w ministerialnym projekcie założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych jest niewystarczająca.

Po pierwsze, zgodnie z uchwaloną w dniu 27 września 2013 r. ustawą o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247), z dniem 1 lipca 2015 r. uprawnienie do występowania w charakterze obrońcy w postępowaniu karnym (a więc w postępowaniu, które może wiązać się ze znacznie bardziej surowym reżimem odpowiedzialności aniżeli postępowania dyscyplinarne) przyznane zostanie także radcom prawnym. Radcowie są też upoważnieni do wykonywania obowiązków obrońcy w świetle art. 24 § 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.). Już sam ten fakt może przemawiać za wprowadzeniem możliwości ustanawiania pełnomocnika w postępowaniu dyscyplinarnym toczącym się w oparciu o przepisy ustawy o kuratorach sądowych nie tylko spośród adwokatów, ale i członków samorządu zawodowego radców prawnych.

Po drugie, motywując swoje rozstrzygnięcie w sprawie K 33/07 Trybunał Konstytucyjny nie uczynił żadnego rozróżnienia między kompetencjami zawodowymi adwokatów oraz

radców prawnych. Wręcz przeciwnie, konsekwentnie do obu tych grup odnosił określenie „fachowy pełnomocnik” i wskazywał, że zaangażowanie takiego pełnomocnika może sprzyjać skutecznemu korzystaniu z prawa do obrony.

Wreszcie ostatnim argumentem, który przemawia za wprowadzeniem dalej idącej zmiany niż ta planowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości, jest okoliczność, że w innych ustawach regulujących problematykę odpowiedzialności zawodowej legitymacja do występowania w postępowaniach dyscyplinarnych przyznana została tak adwokatom, jak i radcom prawnym. Przykładem może tu być art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz. U z 2013 r., poz. 932, z późn. zm.), art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (Dz. U. Nr 219, poz. 1708, z późn. zm.) czy też chociażby art. 135f ust. 1 pkt 4a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).

Zatem, nowelizacja ustawy o kuratorach sądowych, czyniąca z jednej strony zadość postulatowi zgłoszonemu przez Rzecznika Praw Obywatelskich, z drugiej zaś uwzględniająca aktualną tendencję w ustawodawstwie polskim, powinna polegać na nadaniu art. 60 ust. 1 następującego brzmienia:

„1. Obwiniony może ustanowić obrońcę spośród kuratorów zawodowych, adwokatów lub radców prawnych.”.

Ekspert ds. legislacji
Katarzyna Konieczko

Dyrektor
Roman Kapciański
Roman Kapciański

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-631333-III/09/JP

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, ...17.11.2009r.....

Pan

Krzysztof KWIATKOWSKI
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze

Uprzejmie informuję, że w wyniku badania ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98. poz. 1071 ze zm.) na tle indywidualnego wystąpienia zawodowego kuratora sądowego, Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził niekonstytucyjność przepisów art. 27 ust. 1 pkt 4 i art. 60 tej ustawy.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 pkt 4 cytowanej ustawy, rozwiązanie stosunku pracy z kuratorem zawodowym może nastąpić, w drodze wypowiedzenia, w razie nabycia prawa do emerytury.

W myśl art. 60 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy, obwiniony może ustanowić obrońcę spośród kuratorów zawodowych.

Pragnę poinformować Pana Ministra, że podobny problem wystąpił na tle zapisów przyjętych w ustawie z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.). Przepis art. 93 ust. 2 pkt 1 tej ustawy stanowił, że „stosunek pracy z pracownikiem mianowanym można rozwiązać za wypowiedzeniem w razie osiągnięcia wieku i stażu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników.” Z kolei art. 89 ust. 5 dotyczący odpowiedzialności dyscyplinarnej mianowanych pracowników NIK przewidywał, że „obwiniony może ustanowić obrońcę tylko spośród pracowników mianowanych Najwyższej Izby Kontroli.”

Powyższe przepisy, jako niezgodne z Konstytucją RP, zostały zaskarżone przez Rzecznika Praw Obywatelskich do Trybunału Konstytucyjnego. Jako wzorce konstytucyjne wskazano: w pierwszym przypadku - art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, zaś w drugim - art. 32 i art. 33 ustawy zasadniczej.

We wniosku do Trybunału - odnośnie art. 89 ust. 5 ustawy o NIK - podkreślono, że przepisy pragmatyk pracowniczych zakładają daleko posuniętą autonomię w wyborze obrońcy w toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym. Może nim być zarówno dowolnie wybrany przez obwinionego adwokat, radca prawny, jak i pracownik danego zakładu pracy, członek rodziny obwinionego pracownika, czy inna osoba dowolnie wskazana przez pracownika. Przepisy ustawy o NIK wyraźnie tę autonomię ograniczają, a w zasadzie nie stwarzają żadnej możliwości wyboru obrońcy przez obwinionego. Podkreślono również, że wśród wolności i praw osobistych obywateli Konstytucja reguluje podstawowe zasady odpowiedzialności karnej, do których należy m.in. prawo do obrony. Prawo to oznacza, że oskarżony może prowadzić akcję obronczą w toku całego procesu, w celu uzyskania najkorzystniejszego rozstrzygnięcia. Konstytucyjne prawo do obrony należy rozumieć szeroko. Jest ono bowiem nie tylko fundamentalną zasadą procesu karnego, ale też elementarnym standardem demokratycznego państwa. Wprawdzie odpowiedzialność dyscyplinarna odbywa się na innej płaszczyźnie, niezależnie od odpowiedzialności karnej, jednakże niektóre zasady konstytucyjne obowiązujące w procesie karnym - jak np. zasada domniemania niewinności, czy zasada prawa do obrony mają również zastosowanie w różnego rodzaju postępowaniach represyjnych, do których należy też postępowanie dyscyplinarne. Celem postępowania dyscyplinarnego jest bowiem poddanie obywatela jakiejś formie ukarania lub jakiejś sankcji. Zaznaczono, iż w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, wynikającej z ukształtowanego orzecznictwa, konstatacja ta nie utraciła aktualności na gruncie Konstytucji RP, a tym samym przepisy art. 42 Konstytucji znajdują zastosowanie do oceny nie tylko regulacji o *stricte* karnym charakterze, ale też odpowiednio do innych regulacji o represyjnym charakterze.

Odnośnie art. 93 ust. 2 pkt 1 podkreślono, że cechą charakterystyczną przepisów polskiego prawa emerytalnego jest zróżnicowanie przesłanek nabywania uprawnień do emerytury m.in. według kryterium płci. Przejawia się to w odmiennym ukształtowaniu zarówno przesłanki wieku, jak i stażu emerytalnego w odniesieniu do kobiet i mężczyzn, co przekłada się na wcześniejsze nabywanie uprawnień emerytalnych przez kobiety. Zróżnicowanie wieku emerytalnego odpowiednio na poziomie 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn utrzymały także przepisy obowiązującej od 1 stycznia 1999 r. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), w odniesieniu do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., podlegających nowym zasadom nabywania emerytur. Ponieważ przepisy ustawy różnicują wiek emerytalny ze względu na płeć, tym samym następuje zróżnicowanie sytuacji pracowników w zakresie rozwiązania stosunku pracy. W konsekwencji przyjęcia takiej konstrukcji stosunek pracy z pracownikiem - kobietą może być rozwiązany o 5 lat wcześniej w porównaniu z

mężczyzną zajmującym takie same stanowisko. Na tym właśnie tle przepis przewidujący możliwość zakończenia stosunku pracy w razie osiągnięcia wieku i stażu emerytalnego (nabycia prawa do emerytury) narusza konstytucyjną zasadę równości i niedyskryminacji, wynikającą z art. 32 ustawy zasadniczej. Pozwala bowiem na wcześniejsze rozwiązanie tego stosunku z kobietą niż z mężczyzną (z uwagi na wcześniejsze osiągnięcie przez nią wieku emerytalnego, który łącznie ze stażem pracy powoduje nabycie prawa do emerytury), różnicując w tym zakresie sytuację prawną kobiet i mężczyzn, co w konsekwencji prowadzi do skrócenia kariery zawodowej tych pierwszych, bez ich woli. Wcześniejsza utrata zatrudnienia przekłada się także na krótszy o 5 lat staż pracy kobiet w stosunku do mężczyzn, co z kolei wpływa na wysokość emerytury.

W wyniku rozpatrzenia wniosku Rzecznika, Trybunał w dniu 11 grudnia 2008 r. orzekł (K 33/07, OTK-A 2008/10/177), że:

1. Art. 89 ust. 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701) w zakresie, w jakim umożliwia osobie obwinionej wybór obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym wyłącznie spośród pracowników mianowanych Najwyższej Izby Kontroli, jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Art. 93 ust. 2 pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim stwarza podstawę rozwiązania stosunku pracy w drodze wypowiedzenia z pracownikiem mianowanym - kobietą wcześniej niż z pracownikiem mianowanym - mężczyzną, jest niezgodny z art. 32 i art. 33 Konstytucji przez to, że prowadzi do zróżnicowania sytuacji prawnej kobiet i mężczyzn, mającego charakter dyskryminacji ze względu na płeć.

Podobnie ukształtowało się orzecznictwo TK na tle innych pragmatyk pracowniczych, w których Trybunał uznał, że przepisy dopuszczające, czy też nakazujące rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem, który nabył prawo do emerytury na podstawie przepisów dotyczących ogółu pracowników, naruszają zasadę równouprawnienia kobiety i mężczyzny (art. 33 Konstytucji) oraz zasadę równości wobec prawa i niedyskryminacji (art. 32 Konstytucji). Przykładem tego są wyroki: z dnia 29 września 1997 r., K 15/97, OTK 1997/3-4/37, odnoszący się do kobiet - urzędników służby cywilnej oraz z dnia 5 grudnia 2000 r., K 35/99, OTK 2000/8/295, dotyczący kobiet - mianowanych urzędników państwowych i mianowanych pracowników samorządowych.

Pragnę również poinformować Pana Ministra, że w ostatnim czasie zaczyna kształtować się orzecznictwo Sądu Najwyższego, które w odmienny - niż do tej pory - sposób postrzega związek między osiągnięciem wieku emerytalnego i spełnieniem pozostałych warunków do nabycia prawa do emerytury, a rozwiązaniem stosunku pracy

z pracownikiem. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 19 listopada 2008 r., I PZP 4/08 (OSNP 2009/13-14/165) Sąd Najwyższy stwierdził, że „wypowiedzenie umowy o pracę na czas nieokreślony pracownicy wyłącznie z powodu nabycia przez nią prawa do emerytury na podstawie art. 40 w związku z art. 50 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) stanowi dyskryminację ze względu na płeć (art. 11³ Kp).” W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 21 stycznia 2009 r., II PZP 13/08, Sąd Najwyższy przyjął, że „osiągnięcie wieku emerytalnego i nabycie prawa do emerytury nie może stanowić wyłącznej przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę (art. 45 § 1 Kp).” Sąd podkreślił, że w sytuacji gdy pracodawca stosuje politykę wypowiedzania umów o pracę wszystkim pracownikom, którzy osiągnęli wiek emerytalny i nabyli prawo do świadczeń, ale w rezultacie takiej polityki personalnej kobiety zatrudnione u tych pracodawców są bardziej dotknięte skutkami takiej praktyki niż mężczyźni - mamy do czynienia z dyskryminacją pośrednią. Kryterium nabycia uprawnień emerytalnych jest przy tym pozornie neutralne, gdy się zważy ustawowe różnicowanie powszechnego wieku emerytalnego kobiet (60 lat) i mężczyzn (65 lat), a także różnicowanie obniżonego wieku emerytalnego (55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn). Na tle przepisów o nabywaniu uprawnień emerytalnych, praktyka pracodawców polegająca na rozwiązywaniu umów o pracę według kryterium osiągnięcia wieku emerytalnego i nabycia uprawnień do emerytury jest niedozwoloną praktyką dyskryminującą zatrudnione kobiety. Jest to przy tym dyskryminacja pośrednia ze względu na płeć w rozumieniu art. 18^{3a} § 4 Kp, ponieważ pracodawcy nie nawiązują przy rozwiązywaniu umów o pracę bezpośrednio do kryterium płci, lecz do kryterium osiągnięcia wieku emerytalnego i nabycia uprawnień do świadczeń emerytalnych, które to kryterium jest jednak dyskryminujące, gdyż stawia w praktyce zatrudnione kobiety w gorszej sytuacji od zatrudnionych mężczyzn, ze względu na niższy wiek emerytalny dla kobiet, negatywnie wpływając na ich dalszą karierę zawodową, wysokość zarobków lub świadczeń emerytalnych.

Sąd Najwyższy przyjął, że w obowiązującym stanie prawnym, wynikającym z Kodeksu pracy (art. 11³ Kp, art. 18^{3a} - 18^{3c} Kp) - a także w kontekście obowiązku dokonywania przez sądy państwa członkowskiego Unii Europejskiej wykładni przepisów prawa krajowego z uwzględnieniem porządku prawnego wynikającego z przepisów prawa wspólnotowego (europejskiego) - nie można już przyjmować, że wypowiedzenie kobiecie stosunku pracy z powodu osiągnięcia przez nią wieku emerytalnego, który jest niższy niż wiek emerytalny przewidziany dla mężczyzn, nie stanowi dyskryminacji. W podobny sposób należy ocenić przyczynę wypowiedzenia odnoszącą się do nabycia prawa do emerytury (nabycia uprawnień emerytalnych) co jest ściśle związane z osiągnięciem wieku emerytalnego.

Przepis art. 27 ust. 1 pkt 4 ustawy o kuratorach sądowych stwarza pracodawcy możliwość rozwiązania stosunku pracy w drodze wypowiedzenia w razie nabycia przez pracownika prawa do emerytury. Zapis ten przekłada się zatem na nierówne traktowanie kobiet i mężczyzn, ponieważ - w świetle ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, różnicującej powszechny wiek emerytalny kobiet i mężczyzn - kobieta nabywa prawo do emerytury o 5 lat wcześniej niż mężczyzna. Taki zapis również kryje w sobie dyskryminację - pośrednią ze względu na płeć i bezpośrednią ze względu na wiek.

W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego da się zauważyć jakby dwa nurty związane z osiąganiem wieku emerytalnego i rozwiązywaniem stosunku pracy w związku z nabyciem prawa do emerytury. Jeden - wynikający z orzecznictwa TK wskazuje na potrzebę zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn, drugi zaś - związany z orzecznictwem SN - podważa kryterium osiągnięcia wieku emerytalnego i nabycia prawa do emerytury, jako wyłączną przesłankę rozwiązania stosunku pracy (por. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z dnia 21 stycznia 2009 r., II PZP 13/08, OSNP 2009/19-20/248). W ocenie Sądu Najwyższego, „wypowiedzenie umowy o pracę pracownikowi, który nabył prawo do świadczeń emerytalnych, tylko z powodu osiągnięcia wieku emerytalnego i nabycia tego prawa, nie stanowi uzasadnionej przyczyny wypowiedzenia, gdyż nie pozostaje w żadnym związku z wykonywaną przez niego pracą, ani z sytuacją ekonomiczną pracodawcy, ani z żadnym innym zdarzeniem lub zdarzeniami, które wskazywałyby na nieprzydatność pracownika lub istnienie interesu pracodawcy w rozwiązaniu stosunku pracy... Powszechne prawo pracy (Kodeks pracy) nie przewiduje wyraźnie, że osiągnięcie wieku emerytalnego i nabycie prawa do emerytury stanowi uzasadnioną przyczynę rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem. Można z tego wyprowadzić - jako zasadę - zachowanie przez pracownika, spełniającego warunki do nabycia emerytury, prawa do pracy, które nie powinno być ograniczane przez dopuszczalność wypowiedzenia stosunku pracy tylko z powodu osiągnięcia wieku emerytalnego lub nabycia prawa do świadczeń emerytalnych.”

Wprawdzie pragmatyki pracownicze nie dotyczą ogółu pracowników i rządzą się swoimi prawami, niemniej zachodzi każdorazowo potrzeba rozważenia, czy określona grupa zawodowa, której dotyczy dana pragmatyka, powinna mieć wyznaczoną górną granicę wieku (wówczas jednak jednakową dla mężczyzn i kobiet), przekroczenie której może stanowić zagrożenie dla właściwego wykonywania obowiązków służbowych, czy też należałoby w ogóle zrezygnować z zapisu zezwalającego pracodawcy (nie mówiąc już o formie nakazowej) na rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem, który nabył prawo do emerytury.

Powyższe regulacje prawne, przyjęte w ustawie o kuratorach sądowych, kwalifikują się w zasadzie do zaskarżenia do Trybunału Konstytucyjnego, jednakże Rzecznik Praw

Obywatelskich korzystając z przysługujących mu uprawnień, wynikających z art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o RPO (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie prosi Pana Ministra o podjęcie działań, mających na celu zmianę przepisów art. 27 ust. 1 pkt 4 i art. 60 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych w kierunku zgodnym ze wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi, przy jednoczesnym rozważeniu rezygnacji z zapisu umożliwiającego pracodawcy rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem, który nabył prawo do emerytury.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

RPO - 631333 / 09

Warszawa, dnia 11 grudnia 2009 r.

DL-P- IV-0760-11/09

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPŁ. 2009-12-14
ZAL. NR 1282485

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk

W odpowiedzi na pismo z dnia 17 listopada 2009 r., znak: RPO-631333-III/09/JP, dotyczące niekonstytucyjności przepisów art. 27 ust. 1 pkt 4 i art. 60 ustawy o kuratorach sądowych, uprzejmie informuję, iż przedstawione stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich jest w pełni uzasadnione i zasługuje na akceptację.

Należy się bowiem zgodzić, iż analogiczne rozwiązania, jak uznane przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku omówionym przez Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 11 grudnia 2008 r. w sprawie o sygn. akt K 33/07 za niezgodne z Konstytucją RP, przewiduje art. 27 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.), na którego podstawie rozwiązanie stosunku pracy z kuratorem zawodowym może nastąpić, w drodze wypowiedzenia, w razie nabycia prawa do emerytury. Przepis ten, podobnie jak zakwestionowany przepis art. 93 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1071, z późn. zm.) stwarza podstawę rozwiązania stosunku pracy w drodze wypowiedzenia z pracownikiem mianowanym – kobietą wcześniej niż z pracownikiem mianowanym - mężczyzną. W konsekwencji, stosunek pracy z kobietą - mianowanym pracownikiem może być rozwiązany o 5 lat wcześniej niż w przypadku mężczyzny, co nie znajduje uzasadnienia w specyfice pracy kuratorów sądowych, ani w obiektywnej konieczności wyrównywania społecznych czy biologicznych różnic między płciami.

Drugi z kwestionowanych przepisów - art. 60 ustawy o kuratorach sądowych stanowi, iż obwiniony może ustanowić obrońcę spośród kuratorów zawodowych. Przepis ten pozbawia kuratorów sądowych, analogicznie jak uznany za niekonstytucyjny przepis art. 89 ust. 5 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, możliwości korzystania z pomocy prawnej świadczonej przez trudniące się tym zawodowo podmioty i ogranicza ich prawo do obrony, rozumiane jako prawo wyboru obrońcy niepowiązanego ze strukturami służby kuratorskiej. Należy zgodzić się, iż konstatacja Trybunału Konstytucyjnego odnośnie art. 89 ust. 5 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, w zakresie uznania, iż rozwiązania zawarte w tym przepisie nie odpowiadają konstytucyjnemu standardowi prawa do obrony i stanowią nieproporcjonalne ograniczenie tego prawa, zachowują swoją aktualność ze względu na podobieństwo rozwiązań również w przypadku normy zawartej w art. 60 ustawy o kuratorach sądowych.

W celu usunięcia stanu niezgodnego z prawem, w Ministerstwie Sprawiedliwości zostały podjęte prace legislacyjne nad nowelizacją ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych.

W projekcie ustawy nowelizującej proponuje się, aby rozwiązanie stosunku pracy z kuratorem zawodowym w drodze wypowiedzenia było możliwe - między innymi - w razie osiągnięcia wieku 65 lat, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia uzyskanie prawa do emerytury. Zaproponowana zmiana ujednocili przesłanki nabywania uprawnień do emerytury w odniesieniu do obu płci.

Projekt zawiera także zmianę brzmienia art. 60 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych poprzez rozszerzenie kręgu osób, które mogą być obrońcami kuratora zawodowego w postępowaniu dyscyplinarnym. Proponuje się, aby w postępowaniu dyscyplinarnym obwiniony mógł ustanowić obrońcą nie tylko innego kuratora zawodowego, ale również adwokata, który da pełną gwarancję realizacji prawa do obrony.

Przewiduje się, iż projekt założeń do ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych zostanie przedstawiony Radzie Ministrów w I kwartale 2010 r.

Z wyrazami szacunku
z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Zbigniew Wrona
PODSEKRETARZ STANU

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-631333-III/09/JP

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 10.01.2011 r.

Pan

Krzysztof KWIATKOWSKI
Minister Sprawiedliwości

1538685

szanowny Panie Ministrze

t. 28.02.2011

W nawiązaniu do pisma Ministra Sprawiedliwości znak DL-P-IV-0760-11/09 z dnia 11 grudnia 2009 r., podzielającego stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich w kwestii konieczności zmiany przepisów art. 27 ust. 1 pkt 4 i art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071 ze zm.), uprzejmie proszę Pana Ministra o informację, na jakim etapie prac legislacyjnych znajduje się przedmiotowa sprawa.

mgr Jan Pasłoka

Główny specjalista

7.01.2011

p.o. DYREKTORA ZESPOŁU

Lesław Nawacki

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

ANALIZY

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, 27 stycznia 2011 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2011 -01- 28
ZAL	NR 1370673

DL-P-IV-0760-11/09

dot. RPO-631333-III/09/JP

EOD: DL-P-IV-0760-22/09/5

Pan

RPO-631 333 09

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na pismo z dnia 10 stycznia 2011 r. dotyczące etapu prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

W Ministerstwie Sprawiedliwości trwają obecnie prace studyjne nad przedmiotową regulacją, a w szczególności są przeprowadzane dodatkowe pogłębione badania i analizy związane z funkcjonowaniem kuratorskiej służby sądowej. Ponadto jest dokonywany przegląd nowych zagadnień ujawnionych w ostatnim czasie w toku pracy nadzorczej i jest rozważane objęcie ich projektowaną regulacją.

Z przedstawionych powyżej przyczyn projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych nie został zgłoszony do Planu pracy Rady Ministrów na I półrocze 2011 r.

Z pozdrowieniami

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Stanisław Chmielewski
SEKRETARZ STANU

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 18 stycznia 2012 r.

RPO-631333-III/09/JP

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 22 551 77 00
Fax 22 827 64 53

Pan
Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

(1618930)
9.29.02.12

Uprzejmie informuję Pana Ministra, że na tle indywidualnego wystąpienia zawodowego kuratora sądowego, Rzecznik Praw Obywatelskich jeszcze w 2009 r. stwierdził niekonstytucyjność przepisów art. 27 ust. 1 pkt 4 i art. 60 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071 ze zm.).

Zgodnie z art. 27 ust. 1 pkt 4 cytowanej ustawy rozwiązanie stosunku pracy z kuratorem zawodowym może nastąpić, w drodze wypowiedzenia, w razie nabycia prawa do emerytury. W myśl art. 60 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy, obwiniony może ustanowić obrońcę spośród kuratorów zawodowych.

Rzecznik w wystąpieniu z dnia 17 listopada 2009 r. przedstawił ten problem Ministrowi Sprawiedliwości. Z uzyskanej w dniu 11 grudnia 2009 r. odpowiedzi wynikało, że w celu usunięcia stanu niezgodnego z prawem, w Ministerstwie Sprawiedliwości zostały podjęte prace legislacyjne nad nowelizacją ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych. W projekcie ustawy nowelizującej zaproponowano, aby rozwiązanie stosunku pracy z kuratorem zawodowym w drodze wypowiedzenia było możliwe – między innymi – w razie osiągnięcia wieku 65 lat, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia uzyskanie prawa do emerytury. Zaproponowana zmiana miała zatem ujednolicić przesłanki nabywania uprawnień do emerytury w odniesieniu do obu płci. Projekt miał także zawierać zmianę brzmienia art. 60 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych poprzez rozszerzenie kręgu osób, które mogą być obrońcami kuratora zawodowego w postępowaniu dyscyplinarnym. W projekcie przewidziano, że w postępowaniu dyscyplinarnym obwiniony będzie mógł ustanowić obrońcą nie tylko innego kuratora zawodowego, ale również adwokata, który da pełną gwarancję realizacji prawa do obrony.

ANALIZY

Niestety powyższe zmiany, pomimo niekwestionowanej konieczności usunięcia wadliwych konstytucyjnie regulacji, nie zostały dotychczas przedłożone Radzie Ministrów do przyjęcia i skierowania do Sejmu.

W związku z powyższym uprzejmie proszę Pana Ministra o informację, na jakim aktualnie etapie prac legislacyjnych znajduje się przedmiotowa sprawa.

DYREKTOR ZESPOŁU

mgr Leona Nawacka

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

DL-P-IV-072-2/12 /3
dot. RPO-631333-III/09/JP

RPO-631333 / 09

Warszawa, dnia 15 lutego 2012 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2012 -02- 16
ZAL.	NR 1453748

**Pani
Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich**

Szanowna Pani Rzecznik.

W odpowiedzi na pismo z dnia 18 stycznia 2012 r., znak: j.w., dotyczące stanu prac legislacyjnych nad nowelizacją ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.) oraz w nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji w przedmiotowej sprawie, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Prace nad nowelizacją ustawy o kuratorach sądowych zostały podjęte w 2008 r. Powodem przeciągania się działań legislacyjnych był przede wszystkim kompleksowy zakres nowelizacji. W trakcie procesu legislacyjnego pojawiła się konieczność prowadzenia prac studyjnych, w szczególności przeprowadzenia dodatkowych, pogłębionych badań i analiz związanych z funkcjonowaniem kuratorskiej służby sądowej, dokonania przeglądu nowych zagadnień ujawnionych w toku działań nadzorczych i rozważenia objęcia ich projektowaną regulacją, a także zgromadzenia dodatkowych danych mogących mieć wpływ na ocenę skutków regulacji. Do przedłużenia prac legislacyjnych przyczyniła się również zmiana sposobu procedowania, jaka nastąpiła w ich trakcie, związana z koniecznością sporządzenia projektu założeń do projektu zmiany ustawy.

Minister Sprawiedliwości zgłaszał projekt założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych do Wykazu prac legislacyjnych Rządu na 2012 r. Do chwili obecnej przedmiotowy projekt nie został umieszczony w Wykazie prac legislacyjnych Rządu. Jednakże nadmieniam, iż Wykaz powyższy jest otwarty i podlega zmianom. Minister Sprawiedliwości zmierza do włączenia projektu założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych do Wykazu prac legislacyjnych Rządu.

Przewiduje się, iż przedmiotowy projekt założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych będzie zawierał regulacje uwzględniające orzeczenia Trybunału

Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego zmierzające do zachowania zasady równości w zakresie zatrudnienia oraz realizujące wymóg zgodności z dyrektywą 2000/78/WE. Projektuje się określenie jednakowego dla kobiet i mężczyzn wieku uprawniającego do nabycia praw emerytalnych.

W ramach określenia podstaw i zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej kuratorów zawodowych przewiduje się możliwość ustanowienia w postępowaniu dyscyplinarnym obrońcy nie tylko spośród kuratorów, ale i adwokatów.

Planowana nowelizacja dotyczyć będzie ponadto: wprowadzenia zmian organizacyjnych służby kuratorskiej, wprowadzenia nowego systemu oceny pracy kuratorów, określenia standardów wymagań dla kandydatów do służby kuratorskiej, jak również określenia na nowo podstaw i zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej kuratorów sądowych.

Z wyrazami szacunku.

Z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

S. Chmielowski

Stanisław Chmielowski
SEKRETARZ STANU